

Dyslexie

Protocol voor overdracht

Primair Onderwijs - Voortgezet Onderwijs

in de regio Waterland

Dit protocol wil het proces van de overgang van de basisschool naar het voortgezet onderwijs van de leerling zo goed mogelijk laten verlopen.

Inhoud

INLEIDING.....	3
HUIDIGE SITUATIE	4
GEWENSTE SITUATIE	5
Voorstellen voor informatieoverdracht PO – VO over het onderdeel dyslexie	5
TE VERWACHTEN OPBRENGST DYSLEXIE PROTOCOL /RESULTAAT VOOR DIVERSE DOELGROEPEN	6
VOORSTEL: WERKWIJZE DYSLEXIE PROTOCOL OVERDRACHT PO -VO WATERLAND.....	6
AANDACHTSPUNTEN BIJ SAMENSTELLEN DYSLEXIEDOSSIER	7
OVERZICHT FAQ EN AANDACHTSPUNTEN BIJ AFGIFTE DYSLEXIEVERKLARING	9
PROCEDURE VOOR AFGIFTE DYSLEXIEVERKLARING IN HET VO.....	10
DE KOSTEN VOOR DE AFGIFTE VAN EEN DYSLEXIE VERKLARING	11
BIJLAGE 1 : FORMULIER BEGELEIDING BASISCHOOL M.B.T DYSLEXIE	12
BIJLAGE 2 – VRAGENLIJST DOCENTEN	13

INLEIDING

Voor u ligt het protocol dyslexie ten behoeve van de overgang van PO- VO voor de schoolverlaters 2014 in de regio Waterland.

Het protocol is voor iedereen ook in te zien via de website van het SAMENWERKINGSVERBAND PO en SAMENWERKINGSVERBAND VO.
(www.swvwaterland.nl / www.samenwerkingsverbandvowaterland.nl)

Dit protocol is tot stand gekomen onder verantwoordelijkheid van het SWV Primair Onderwijs en het van het SWV Voortgezet Onderwijs.

Een werkgroep bestaande uit vertegenwoordigers van primair onderwijs (PO) en voortgezet onderwijs (VO) van alle denominaties in de regio Waterland heeft in voorbereidende zin op basis van kennis ervaringen in de afgelopen jaren dit protocol geformuleerd.

Dit protocol is bestemd voor:

- a. leerkrachten bovenbouw, interne begeleiders, directies en PO bestuurders in de regio Waterland
- b. docenten, brugklascoördinatoren, zorgcoördinatoren, schoolleiding en bestuurders in het VO in de regio Waterland
- c. bij het onderwijs betrokken instanties, zoals bureau School en Onderwijs Service (SOS) , de samenwerkingsverbanden van het primair en voortgezet onderwijs en Schoolbegeleiding Zaanstreek Waterland (SBZW)

Werkgroep Dyslexie Protocol PO-VO

Esther Bakker

Julien Fiselier

Chruf van Kempen

Rob van Oosten

Bijlage 13 Dyslexie protocol overdracht PO - VO Waterland

HUIDIGE SITUATIE

- De Waterlandse Overstap wordt door het SWV PO en VO jaarlijks geëvalueerd en vastgesteld.
- Voor de uitvoering van testen wordt tevoren onderscheid gemaakt in reguliere - en leerlingen met een $IQ \leq 90$. Bij deze laatste groep wordt aanvullend een drempel onderzoek afgenomen.
- Bij alle leerlingen wordt een intelligentie onderzoek (NIO) afgenomen door het testbureau School en Onderwijs Service (bij hertest NSCCT e/o WISC III). Voor leervorderingen wordt onderzoek gedaan door school (CITO LVS groep 8) en persoonlijkheidsonderzoek (PMT-K)

De verdeling van de kosten voor van de Waterlandse Overstap

- Deze worden gedragen door het VO, idem t.a.v. aanvullend onderzoek. De bijdrage van het PO bestaat uit de kosten die bij gebruik van de eindtoets CITO gemaakt zouden worden (PO € 16 / VO € 60,-).

Overzicht van leerlingen die met een dyslexie verklaring instromen in het voortgezet onderwijs

Schooljaar	Totaal Aantal IIn	IIn met verklaring	
2010-2011	1346 PO	78 verklaring	(5,79 %)
	89 SBO	13 verklaring	(14,6 %)
2011-2012	1383 PO	94 verklaring	(6,8 %)
	67 SBO	9 verklaring	(13,4 %)
2012-2013	1543 PO	109 verklaring	(7,06 %)
	77 SBO	13	(16,9%)

Zowel het PO als het VO zit in Waterland m.b.t. het aantal leerlingen met een dyslexie verklaring onder het landelijk gemiddelde, maar wel boven de 4% norm.

Ervaringen m.b.t. de instroom van leerlingen in het VO

- Er stromen leerlingen binnen die niet gesignaleerd zijn of niet als ernstig genoeg zijn aangemerkt.
- Leerlingen die niet voldoen aan de criteria voor vergoede zorg maar wel voldoen aan de criteria aantoonbare leerachterstanden op het gebied van lezen en spellen

- en hebben zodoende recht op een dyslexie verklaring.
- Leerlingen die gesignaleerd zijn in het PO maar niet gediagnosticeerd zijn. (financiële achtergronden /minder prioriteit kan daarvoor een reden zijn)

De noodzaak om een dyslexie verklaring te hebben is in het VO groter vanwege het recht op faciliteiten voor het examen (in het PO kun je faciliteren zonder verklaring).

GEWENSTE SITUATIE

De Waterlandse Overstap wordt in onderling overleg vastgesteld tussen de samenwerkingsverbanden SWV PO - SWV VO.
Het uitgangspunt is meer samenwerking op de gebieden van begrijpend lezen en rekenen.

Er is een structurele vaste procedure die qua uitvoering voor de basisschool niet jaarlijks ingrijpend wijzigt

Voor alle leerlingen wordt zoveel mogelijk een gelijke testprocedure uitgevoerd, in een aantal situaties is aanvullende informatie/testen wenselijk. (b.v. dyslexie onderzoek-intelligentie onderzoek enz.).

De te gebruiken testen moeten zijn toegelaten door de RVC-VO en gepubliceerd op de website (www.vo.nl/regeling).

De kosten voor de afname van de Waterlandse Overstap en persoonlijksonderzoek worden door het PO en VO gezamenlijk gedragen volgens een nader te bepalen verdeelsleutel.

VOORSTELLEN VOOR INFORMATIEOVERDRACHT PO – VO OVER HET ONDERDEEL DYSLEXIE

Het organiseren van een voorlichting gericht op zowel PO als VO

Doel: direct betrokkenen te professionaliseren en zoveel mogelijk gebruik te laten maken van beschikbare gegevens

1. Ondersteunende voorwaarden op het gebied van o.a. de schoolorganisatie structuur, systemen, cultuur, communicatie.
 - o Besturen PO - VO moeten een besluit nemen over gewenste procedure
 - o Procedure besluitvorming moet zowel in de samenwerkingsverbanden en de schoolbesturen PO en VO duidelijk zijn
 - o Transparante omschrijving procedure met tijdspad en mandaat voor de uitvoering
 - o Communicatie op verschillende niveaus moet duidelijk zijn (samenwerkingsverband/besturen/directie/intern begeleiders/coördinatoren/leerkrachten- docenten)
2. In te zetten middelen (tijd, geld, scholing/ondersteuning):
 - o Financiële afspraken toelatingsprocedure (onderzoeken) en kosten van uitvoering
 - o Algemene voorlichting scholen
 - o Professionalisering betrokkenen PO en VO
 - o Coördinatie en ondersteuning voor gehele invoering
3. Personen op wie het protocol van toepassing is:

- Leerlingen/ouders
- Intern begeleiders PO en leerkrachten groep 7- 8 PO
- Intakecommissie VO: Zorgcoördinatoren en schoolleiding
- Docenten VO

Nadat het protocol vastgesteld is door SWV PO en VO en betrokken schoolbesturen zal er door de volgende betrokkenen leiding /sturing gegeven worden aan de verdere uitvoering.

- Directie PO en Intern begeleiders PO
- Schoolleiding VO- scholen
- Zorgcoördinatoren

TE VERWACHTEN OPBRENGST DYSLEXIE PROTOCOL /RESULTAAT VOOR DIVERSE DOELGROEPEN

Belang voor de leerlingen/ ouders

1. Herkenbare en duidelijke afspraken: leerling/ouders/school weten wat er gebeurt indien er aanwijzingen zijn voor dyslexie (zowel in het PO als in het VO)
2. Alle relevante informatie is beschikbaar voor PO en VO

Belang voor betrokken medewerkers PO en VO

1. Heldere en bindende afspraken die geborgd worden
2. Meer mogelijkheden om informatie te kunnen delen en doorgeven
3. Passende begeleiding voor leerlingen in PO en VO

Belang voor de onderwijsinstelling

1. Helderheid over de procedure rondom dyslexie
2. Vroegtijdig compleet beeld (IQ + leervorderingen + persoonlijkheid), meer inzicht in noodzakelijke onderwijsbehoeften van de leerling
3. Het voorkomen van het overbodig testen van leerlingen. [VOORSTEL: WERKWIJZE DYSLEXIE PROTOCOL OVERDRACHT PO -VO WATERLAND](#)

Om op een verantwoorde wijze te kunnen komen tot het afgeven van een dyslexieverklaring door de psycholoog/orthopedagoog, is een goed dyslexiedossier noodzakelijk (volgens de richtlijnen van Stichting Dyslexie Nederland). In dit dossier wordt op een overzichtelijke wijze aangegeven hoe de leesgeschiedenis van de leerling is verlopen en welke begeleiding daarbij geboden is. Naast een verantwoording van planmatig signaleren en diagnosticeren is het daarom essentieel dat de basisschool kan aantonen dat de leerling planmatig, methodisch en intensief is begeleid¹.

Het dyslexiedossier ten behoeve van het aanvragen van een dyslexieverklaring bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Toestemmingsformulier van de ouders
2. Overzicht begeleiding basisschool (zie Bijlage 1)

¹ Het criterium Didactische resistentie is in het PO meer hard te maken dan in het VO. In het PO is dit aan te tonen door het systematisch oefenen gedurende 3 maal 20 minuten (of twee keer 30 minuten) per week, volgen en registreren van de ontwikkelingen op lezen en spelling. Deze ondersteuning kan in het VO niet gegeven worden.

3. Het overzicht Cito leerlingvolgsysteem of een ander door de school gebruikt overzicht waarin de hieronder genoemde aandachtspunten t.a.v. de leerresultaten en didactische resistentie beschreven staan
4. Overzicht aanvullende gebruikte onderzoeksmiddelen
5. Gegevens van capaciteiten onderzoek.

Een dyslexie verklaring is alleen dan geldig als deze wordt afgegeven door een GZ psycholoog (BIG geregistreerd), Kinder- jeugdpsycholoog (NIP geregistreerd) en Orthopedagoog Generalist

AANDACHTSPUNTEN BIJ SAMENSTELLEN DYSLEXIEDOSSIER

- Leerresultaten technisch lezen en/of spelling op **niveau E** (leerrendementen < 50%) of **niveau D** (leerrendementen 50-75%) bij minimaal schooladvies VMBO-T/HAVO of VWO.
- Leerresultaten technisch lezen en spelling zijn **significant lager** dan leerresultaten inzichtelijk rekenen en eventueel begrijpend lezen.
- **Didactische resistentie:** Handelingsplannen van de leerling, waaruit blijkt dat er **gedurende minimaal een half jaar planmatig, methodisch en intensief** is gewerkt aan het lees- en/of spellingprobleem (individueel of in een klein groepje buiten de klas).
- Evaluaties van de handelingsplannen waaruit blijkt dat er tijdens de interventieperiode **onvoldoende vooruitgang** is bereikt (leerrendementen <100%).
- Een **effectieve aanpak**; De leertijd is met minimaal een uur per week uitgebreid en er minimaal drie keer per week 20 minuten (of twee keer 30 minuten) wordt begeleid. De specifieke interventie wordt individueel of in een klein groepje aangeboden en de specifieke interventie wordt uitgevoerd door de leerkracht, RT-er of leesspecialist.

TIJDPAD IN GROEP 8 VOOR AFGIFTE DYSLEXIEVERKLARING

			Door SOS
	September - November	Uitvoeren van IQ -test (Waterlandse Overstap)	
	Oktober - November	Inventarisatie binnen alle basisscholen op mogelijk aantal dyslectische leerlingen	Leerkracht/ IB `er
	November- December	Voorlichting via een informatiebrief aan alle basisscholen over afgifte dyslexieverklaring	Coproductie SWV/Besturen
	November- December	PO: Vaststellen van het aantal deelnemende leerlingen waarvoor een dyslexiedossier wordt gemaakt.	
	December - Januari	PO: Plannen van eigen aanvullend onderzoek (leerlingen zonder verklaring maar in risico groep)	
	December - Februari	VO :Dossiergegevens verzamelen op basis van BIJLAGE 1: Formulier begeleiding basisschool m.b.t dyslexie. Belangrijk is dat er voldoende kwalitatief goede handelingsplannen liggen waarmee de school de hardnekkigheid van het leesprobleem aantoont.	
	Januari- Februari	PO : Uitvoeren aanvullend onderzoek	
	Februari	PO : Completeren dyslexiedossier	
	Maart	PO : Toesturen van complete dyslexiedossiers aan VO	
	Maart e.v.	VO :Beoordeling dyslexiedossiers op volledigheid	
	April -mei	Na overleg PO - VO: Aanvullend onderzoek PO e/o VO	
	April- Mei	Doorsturen compleet dyslexiedossier + kopie verklaring of mededeling aan plaatsende VO school door PO school	
	Juni	Evalueren van de ervaringen PO en VO	
	Augustus	Faciliteitenpas voor leerlingen door VO	
	September	Completeren dossier in digitaal LVS door VO	
	December	Afgifte dyslexieverklaringen eerste jaars VO leerlingen door VO	
	December	Terugkoppeling VO naar PO	

OVERZICHT FAQ EN AANDACHTSPUNTEN BIJ AFGIFTE DYSLEXIEVERKLARING

Doen alle (basis)scholen mee met de Regeling afgifte dyslexieverklaringen?

- Hier moet op het niveau van de verschillende besturen binnen het SWV een goede consensus gevonden worden!

Wie besluiten er over de regeling?

- Besturen.

Waar kan ik informatie krijgen over de procedure?

- SWV Waterland (PO) en SWV VO
zie respectievelijke websites
(www.swvwaterland.nl / www.samenwerkingsverbandvowaterland.nl)

Is het mogelijk om al voor groep 8 een verklaring te krijgen ?

- Ja, in verband met de kosten in samenhang met de NIO wordt het onderzoek vaak vooruitgeschoven naar groep 8.

Is het gebruik van hulpmiddelen wenselijk?

- Dit vereist maatwerk, dit kan per leerling verschillen.

Wat doet het VO met leerlingen met een dyslexieverklaring?

- faciliteren/compenseren/ dispensereren (zie dyslexie/faciliteitenkaart)
soms afstroom in latere leerjaren , afhankelijk van mogelijkheden inzet en motivatie.

Worden er in het VO ook nog dyslexieverklaringen uitgereikt?

- Ja

Gelden de afspraken voor alle VO - scholen?

- Ja

Waar stuur ik de dyslexiedossiers heen?

- stuurt dossier naar school van aanmelding

Er is veel werk gestopt in de leesdossiers dyslexie, wat gebeurt daarmee?

- De zorgcoördinator/intake commissie signaleert bij aanmelding
Verdere actie door mentoren, teamleider/ zorgcoördinator.

Groepen die onderscheiden worden:

- Leerlingen met een dyslexie verklaring
- Leerlingen behandeld als zijnde dyslect (VO wil voortborduren op PO maar ervaart dat er leerlingen zijn die net niet in aanmerking gekomen zijn voor een dyslexie verklaring, deze groep is in het VO een risico groep; uitval in de hogere klassen is bijna niet te voorkomen)

De VO school verzorgt daarna het verkennende onderzoek/ screening naar dyslexie en maakt een kwalitatieve analyse. Afhankelijk van de resultaten van dit verkennend onderzoek wordt bekeken welk traject verder volgt. Soms wordt er eerst RT aangeboden (indien mogelijk) of wordt er bij voldoende aanwijzingen een dyslexie onderzoek afgenomen door het testbureau School en Onderwijs Service.

Bij vermoeden van dyslexie in het VO

- Er wordt een verkennend onderzoek / screening gedaan in het VO. De gebruikte toetsen zijn ongeveer dezelfde als in het PO: Brus -Klepel - Teksten (voor)lezen-PI dictee – dictee “het wonderlijke weer” Fonemisch analyse toets en een vragenlijst die met de leerlingen wordt doorgenomen.
- Dit traject voor (brugklassers) kan tot ongeveer een jaar duren, dit heeft te maken met de beschikbare uren.

PROCEDURE VOOR AFGIFTE DYSLEXIEVERKLARING IN HET VO

Signalering:

- Op basis van informatie uit het basisonderwijs
- Door afname signaleringstoetsen in de brugklas
- Door signalering vakdocenten gedurende schoolloopbaan

Mei- sept Okt → Okt- juni Okt-juni	Klas 1	Tijdens intake door zorg coördinator / intake commissie <ul style="list-style-type: none">- Vermoeden van dyslexie op basis van gegevens basisschool- Afname verkennend onderzoek/screening- Verzamelen informatie mbt:<ul style="list-style-type: none">* leergeschiedenis lees-en spellingvaardigheid* duur, intensiteit en effecten eerder gegeven hulp* informatie mentor / docenten (vragenlijst, zie bijlage) <p>→ Aanbieden van rt (indien mogelijk)</p> <p>Vermoeden wordt bevestigd: informeren ouders</p> <p>→ Verwijzing dyslexie onderzoek (School en Onderwijs Service)</p> <p>→ Bij afgifte dyslexie verklaring<ul style="list-style-type: none">- dyslexie pas / faciliteitenkaart</p> <p>Vermoeden wordt niet bevestigd: analyse van de onderwijs(ondersteunings) behoefte</p>
Tijdens hele schooljaar	Klas 2 en hoger	Vermoeden van dyslexie op grond van resultaten en signalering door mentor/docenten <ul style="list-style-type: none">- Verzamelen informatie mbt:<ul style="list-style-type: none">* leergeschiedenis lees-en spellingvaardigheid* duur, intensiteit en effecten eerder gegeven hulp* informatie mentor / docenten (vragenlijst)- Afname verkennend onderzoek /screening <p>Vermoeden wordt bevestigd: informeren ouders</p> <p>→ Verwijzing dyslexie onderzoek(School en Onderwijs Service)</p> <p>→ Bij afgifte dyslexie verklaring<ul style="list-style-type: none">- dyslexie pas/faciliteitenkaart</p> <p>Vermoeden wordt niet bevestigd: analyse van onderwijs(ondersteunings) behoefte</p>

DE KOSTEN VOOR DE AFGIFTE VAN EEN DYSLEXIE VERKLARING

Primair onderwijs

Voor leerlingen in het PO die in aanmerking komen voor vergoede zorg, wordt de diagnose stelling vergoed evenals de leesbehandelingen. Kinderen die bij onderzoek dyslectisch blijken, maar niet in aanmerking komen voor behandelingen, omdat de dyslexie niet ernstig genoeg is, krijgen wel de diagnose stelling vergoed, maar niet de behandelingen.

De meeste dyslexieverklaringen worden in het PO afgegeven door de SBZW.

Zie onderstaande mogelijkheden:

1. Vergoed door zorgverzekering, dus geen kosten voor ouders en school
 2. Niet vergoed door zorgverzekering en kosten zijn voor school en/of ouders.
- Totaal onderzoek: Psychologisch onderzoek plus lees en spellingonderzoek.
Afname + verwerking: 18 uur → 18 uur x 115,- = 2070,-
(dit is inclusief afname intelligentieonderzoek, WISC III)
 - Na afname van de NIO in groep 8 volgt een lees en spellingonderzoek waar 5 uur voor in rekening gebracht wordt. 5 uur x 115,- = 575,-
 - Ouders regelen onderzoek op eigen initiatief

Voortgezet Onderwijs

De meeste verklaringen in het VO worden afgegeven door het testbureau School en Onderwijs Service (SOS). Er wordt gebruik gemaakt van de NIO die in groep 8 is afgenomen.

- De kosten per leerling: 330,- * (sept '13)
(* indien er in een groepje van 5 leerlingen wordt getest).
- De kosten kunnen door school, ouders of door een combinatie van beiden betaald worden.
- Het is wenselijk om in beeld te brengen wat de kosten zijn voor beide SWV.

Kostenverdeling

Op basis van de praktijk in de afgelopen jaren zijn de kosten voor dyslexieonderzoek van leerlingen in groep 8 van het PO t.b.v. een dyslexieverklaring in het VO ongeveer € 19.000. Deze dyslexieonderzoeken vinden plaats na de NIO, zodat slechts het leesonderzoek gekoppeld hoeft te worden aan de resultaten van de NIO. De verwachting is dat de kosten voor deze onderzoeken zullen dalen omdat de SBZW hiervoor in de toekomst lagere tarieven gaat rekenen. De kosten van dyslexieonderzoek voor leerlingen die op pedagogische gronden eerder dan groep 8 een dyslexieverklaring nodig hebben, zijn voor rekening van het PO

De kosten die het VO maakt voor dyslexieonderzoeken van VO leerlingen in het eerste jaar, waarvan de dyslexie niet in het PO is gediagnosticeerd, bedragen € 12.000

Kosten die het VO maakt voor leerlingen die een dyslexieonderzoek nodig hebben in het tweede jaar, zijn voor rekening van het VO.

Concept Begroting van kosten voor zowel PO als VO op basis van verdeling per jaar: € 14.000 (onder voorbehoud aanvulling van/conclusie VO m.b.t. aantallen onderzoeken)

BIJLAGE 1 : FORMULIER BEGELEIDING BASISCHOOL M.B.T DYSLEXIE

Naam leerling :
Geboortedatum :
Basisschool :
Contactpersoon :
Tel Nr. :

1.) Bijvoegen : CITO / onderzoeksverslagen en evt. dyslexieverklaring.

2.) Hoe is de aanpak geweest op de basisschool?

heeft remedial teaching gekregen gedurendeweken / maanden / jaren.
 heeft extra hulp in de eigen groep gekregen, bestaande uit:

heeft gesprekken gevoerd met dyslexiecoach, waar de volgende afspraken mee gemaakt zijn:

Compenserende en dispenserende maatregelen die genomen zijn m.b.t. lezen:

- leerling krijgt langer de tijd voor het lezen van teksten en repetities.
- de teksten worden in een vergroot lettertype aangeboden.
- de leerling mag bij toetsen / overhoringen vragen om een tekst voor te laten lezen als de tekst te moeilijk is.
- teksten worden voorgelezen.
- leerling maakt gebruik van een Daisyspeler
 - Daisyspeler wordt thuis gebruikt
 - Daisyspeler wordt op school gebruikt
- anders namelijk:

Compenserende en dispenserende maatregelen die genomen zijn m.b.t. spellen:

- leerling werkt met een eigen spellingsprogramma, te weten:.....
- maakt gebruik van een spelling – spiekschrift.
- teksten worden gemaakt op de computer
- leerling is bekend met de spellingscorrectie op de computer
- leerling schrijft in blokschrift.
- spellingsfouten worden niet als 'fout' aangemerkt
- anders, namelijk:

Geen Dyslexieverklaring:

Op grond van de gegevens en resultaten uit het dossier is niet eenduidig dyslexie vast te stellen. Geadviseerd wordt om binnen het vervolgonderwijs de vorderingen nauwlettend te volgen.

BIJLAGE 2 – VRAGENLIJST DOCENTEN

Beste collega ,

Ik zou graag de volgende leerling voordragen voor onderzoek naar lees- en spellingproblemen m.b.t. een vermoeden van dyslexie. Om een beeld te krijgen van de problemen van de leerling vraag ik u om deze korte vragenlijst in te vullen en zo spoedig mogelijk bij mij in te leveren.

Mentor :
Naam leerling :
Klas :
Vak :
Datum :

1. Mogelijke kenmerken bij dyslectische leerlingen

Vink de kenmerken aan die voor bovenstaande leerling gelden bij het volgen van uw vak.

Technisch lezen

- o Moeite met het (hardop) accuraat, snel en vloeiend lezen van zowel complexe als alledaagse woorden.

Spellen

- o Moeite met het spellen van zowel complexe woorden met moeilijke letterclusters als alledaagse eenvoudige woorden.

Geheugen, aandacht, informatieverwerking, automatisering

- o Onvoldoende kunnen verwerken, verwoorden en terughalen van instructie.
- o Moeite met het herhalen van instructie (aan het eind van de instructie is een deel reeds 'vergeten').
- o Moeite met het onthouden van recent geleerde betekenisloze associaties (jaartallen, formules, begrippen die uit het hoofd geleerd moeten worden). Intensief oefenen levert onvoldoende resultaat op.
- o Moeite om al geleerde dingen toe te passen in nieuwe situaties.
- o Tempo en nauwkeurigheid nemen af als 'onder druk' gewerkt moet worden (proefwerken, schoolonderzoeken, examens).

Functionele taken en vakken die een beroep doen op de geletterdheid

- o Moeite met begrijpend lezen (onvoldoende begrip na het lezen van tekst).
- o Moeite met het zelf construeren van teksten (boekverslagen, samenvattingen, andere functionele teksten (bv. brief of opstel). Dit uit zich in:
 - o slechte tekststructuur: de 'rode draad' raakt kwijt, waardoor teksten on samenhangend zijn;
 - o onheldere lay-out en indeling van de tekst;
 - o gebrekkige zinsbouw.
- o Fouten maken of fouten over het hoofd zien bij het zelf corrigeren van oefeningen tijdens klassikale besprekingen.
- o Fouten maken bij het overnemen van aantekeningen van het (digi)bord.

Taak- en werkhouding

- o Ongestructureerd, inadequaat en/of vluchtig taakgedrag en werkhouding.
- o Onvoldoende werkverzorging.
- o Onvoldoende of afnemend doorzettingsvermogen.

Sociaal-emotioneel functioneren

- o Ernstige twijfel aan eigen competentie.
- o Weinig motivatie voor schoolwerk.

Positieve kenmerken

- o Goed gebruikmaken van aanvullende software (bv. overhoorprogramma's).
- o Creatief zijn in het bedenken van 'ezelsbruggetjes' en 'reminders'.
- o Goede motivatie voor schoolwerk.
- o Doorzettingsvermogen.
- o Goede gespreks- en onderhandelvaardigheden.

Alleen te vullen door docenten Nederlands en moderne vreemde talen

Niet-talendocenten: ga direct door naar punt 2.

Spellen

- Interferentie van de spelling van de moedertaal bij de vreemde taal.
- Moeite met het flexibel inzetten van verschillende spellingstrategieën die een leerling in het voortgezet onderwijs normaal gesproken beheerst.

Spreken

- Uitspraakproblemen: ook bij frequent voorkomende woorden.
- Moeite met het nazeggen van moeilijke woorden in de vreemde taal en complexe weinig voorkomende woorden in de moedertaal.

Luisteren

- Moeite met luisteroefeningen.

Geheugen, aandacht, informatieverwerking, automatisering

- Moeite met het onthouden van recent geleerd vocabulaire: intensief oefenen levert onvoldoende resultaat op (bv. vijf dagen volgens een goede werkwijze Engelse woordjes geleerd en bij de overhoring nog een diepe onvoldoende).

Positieve kenmerken

- Adequate woordleer- en woordraadstrategieën.

Voorwaarden voor lezen en spellen in moedertaal en moderne vreemde talen

- Problemen met het koppelen van de juiste tekens aan de klanken.
- Moeite met ontdekken van 'analoge delen' bij het lezen en spellen van onbekende woorden (bv. *jour* zit zowel in *aujourd'hui* als in *toujours* en *journal*).
- Moeite met het doorzien van spelling in relatie tot grammatica: *enemy-enemies*; *Hand-Hände*; *tu penses, il pense, ils pensent*.

2. Hieronder is ruimte om dingen te noteren die u tijdens het invullen van de checklist te binnen schoten en die u graag als aanvulling kwijt zou willen over de leerling. (Bv. een gedetailleerde omschrijving van problemen)

Hartelijk dank voor uw medewerking

Naam:

Datum:

Handtekening: